

Saateks

Kutsume teid lehitsema ja põhjalikumalt läbi töötama Tartu Ülikooli kultuuriteaduste ja kunstide instituudi ning Eesti Kirjandusmuuseumi kultuuriloolise arhiivi ühiseväljaande Methis. Studia humaniora Estonica teist vabanumbrit. Methise iga neljas number on mõeldud vabanumbrina ning erinevalt harjumuspärastest, näiteks mõne konkreetse akadeemilise konverentsi ettekannete edasiarendustel põhinevatest teemanumbritest ei koonu vabanumbrid temaatiliselt mõne ainitise probleemideringi ümber, vaid kujutavad endast nii kirjutavate autorite, uurimisdistsipliinide kui ka käsitletavate teemade lõikes pigem sattumuslikku ja osalist tunnistust eesti humaniora hetkeseisust. Range kontseptuaalse piiritletuse asemel pakuvad need lugejale seega pigem ennustamatut avastamisrõõmu; mõne kitsa probleemi põhjaliku lahkamise asemel võimaldavad need pigem vabalt ja mõnevõrra juhuslikult välja kujunenud terviku üksikosade vahelist mõnulist seoseloomet ning ülevaadet just sellisest laiemast teemade ringist, mis eesti humanitaarteadlastele sel ajahetkel huvi pakub. Tegu on tekstidega, mis oma aineselt või küsimusepüstituselt ehk alles hakkavad siinsel teadusmaastikul mõttekaaslasli koguma, kuid seda enam on hinnatav nende autorite iseseisev uurimishimu.

Olulistele, kuid vähem käsitletud teemadele kõlapinna tagamise kõrval võimaldavad vabanumbrid erinumbritest ka laiemat distsiplinaarset ampluaad ja nii on siinses väljaandes lisaks kirjandusteaduslikele arendustele esindatud arutlusi veel ka näiteks semiootika, teatriteaduse ja poliitilise filosoofia vallast.

Vabanumbri avab Virve Sarapiku ja Piret Viirese artikkel, mis uurib üksilduse kujundi kaudu autorsust uue meedia keskkonnas. Tähelehdades eredalt silduvat, paranoilist autoripositsiooni küberkultuuris ja kõrvutades tendentse kirjandus- ja kunstielus, pakub artikkel mitmeid avastuslikke järeldusi. Johanna Ross kaardistab hukkamõistu ja heakskiitu, mis Aimée Beekmani romaanile „Valikuvõimalus” on erinevatel perioodidel osaks langenud, ning illustreerib selle kaudu eetika ja esteetika vahelist interaktsiooni kirjandusteose vastuvõtul. Toetudes Juri Lotmani seisukohtadele, täheledeb Mari-Liis Madisson mütoloogilise ja mittemütoloogilise maailmatunnetuse avaldumist keeles kõnekäänu „kahe jalaga maa peal” kasutamisel. Ines Piibelehe moe fenomeni kultuuriline analüüs tõdeb, kuidas moest on humanitaarteaduste arenguga saanud uus uurimisobjekt, ning visandab lugeja silme ette moe akadeemilise käsitlemise ampluaa: mood kui sotsiaalne nähtus, mood kui märgisüsteem, mood kui kunst, mood kui müüt, mood kui toode jne. Teatriteaduse alal uurib Kadi Haameri artikkel näitleja psühhofüüsilise kohalolu ja kehastamise kogemust postdramaatilises teatris, lähtudes Maurice Merleau-Ponty tajufilosoofiast. Aile Tooming käsitleb luuletaja ja teoloogina tuntud Uku Masingut tõlkijana. Tegu on esimese katsega pakuda sissevaadet Masingu tõlketegevusse tervikuna ja uurida, millest kõnelevad tõlgete

ilmumisajad, poliitiline surve nende avaldamisele ning nende avalik retseptsioon või selle puudumine. Toetudes mahukale uurimusele, võtab *Katrin Puik* *Betti Alveri* ja *Heiti Talviku* luuleloomingu näitel kokku verbaalse iroonia funktsionaalseid mehhanisme. Sünteesides *Juri Lotmani*, *Mihhail Bahtini* ja *Franco Moretti* teoreetilisi seisukohti lingvistilisel tekstikorpusel põhineva uurimuse tulemustega, toob *Elle-Mari Talivee* seni vähetuntud eesti romaani- kirjaniku *Elisabeth Aspe* lühiromaanide kaudu välja 19. sajandi eesti kirjanduse linnapoeetika. *Hent Kalmo* on vaatluse alla võtnud iseseisvusdeklaratsiooni kui iselaadse performatiivi ja käsitleb sellesse kätketud rahvuse kujunemise/väljakuulutamise paradoksaalset staatust.

Siinse vabanumbri kolm rubriiki – „Arhiivileid”, „Teooriavahendus” ja „Arvustus” – on olnud põnevaks väljakutseks koostajatele ja toimetajatele, kuid on kindlasti ka lugejatele.

Rubriigis „Arhiivileid” avaldab *Mart Orav* kirjandusteadlase, kriitiku ja tõlkija *Aleksander Aspeli* kirja poetess *Marie Underile*, sellega koos uurimusliku, tühjendava ülevaate *Aspeli* arhiivimaterjalidest nii Eestis kui ka väljaspool, mis võiks omakorda olla intrigeerivaks sissejuhatuseks uutele arhiivileidudele.

Rubriigis „Teooriavahendus” ilmub *Anti Saare* vahendusel üks väheseid kirjandusteaduslikus analüüsis tänase päevani aktuaalseid strukturalistlikke tekste – kirjandusliku teksti usutavuse üle toimunud vaidlusi ja nendest vaidlustest tulenevaid narratoloogilisi järeldusi käsitlev *Gerard Genette'i* „Tõenäolisus ja motivatsioon” („Vraisemblance et motivation”). Artiklit saatev *Tiina Kirsi* meisterlik saateessee jälgib *Genette'i* artikli lähtekohti, analüütilist aparatuuri ja näitetekstide („*Printsess de Clèves*” ja „*Cid*”) funktsionaalsust kirjanduse kui vormivaramu mõtestamisel.

Käsitledes rubriigis „Arvustus” *Patrick Parrinderi*, *Peter Hitchcocki* ja *Natalie Melase* raamatuid, keskendub *Tiina Kirss* rahvuse mõiste üle peetavatele vaidlustele postkolonialismi, multikulturalismi ja eurotsentrismi diskursustes.

Vabanumbri koostajad tänavad artiklite ja kõikide teiste kaastööde autoreid, kokkuvõtete tõlkijaid ning keeleteimetajaid põhjaliku ja sisulise koostöö eest. Eraldi märkimist väärt on artiklite (anonüümsete) eelretsensente panus meie retsenseerimiskultuuri edendamisse: nii mõnelgi juhul kujunesid autorite ja missioonitundeliste retsensentide vahel välja pikad ja viljakad arutelud. Retsensentide selline panus võiks kohalikus akadeemilises kontekstis jääda läbivaks sihiks ka edaspidi.

Jaak Tomberg,
Marin Laak